

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-001
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Исматуллои Сунъатулло дар мавзуи «Таъсири омилҳои миллию этникӣ ба равандҳои сиёсии Шарқи анъанавӣ (таҷрибаи Афғонистон)» аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ

Пажӯҳиши масъалаҳои муқовиматбори инкишофи Афғонистон дар шароити ҳозира ҳамчун проблемаи рӯзмарраи на танҳо кишвари мазкур, балки тамоми минтақа ва олами муосир арзёбӣ мегардад. Аз ҷумла, масъалаҳои зиёде мавҷуданд, ки хосияти муқовимати сиёсиро касб намуда, ба асосҳои инкишофи иҷтимоии ҷомеа таъсири муассир мерасонанд. Таъсири расониши масъалаҳои миллию этникӣ ба раванди сиёсии пурмӯҷарои Афғонистон ҳамчун масъалаи меҳварии қори диссертатсионии мазкур буда, аҳамияти қалони илмию таҳқиқотӣ ва амалиро касб менамояд.

Қори диссертатсионии Исматуллои Сунъатулло дар мавзуи «Таъсири омилҳои миллию этникӣ ба равандҳои сиёсии Шарқи анъанавӣ (таҷрибаи Афғонистон)» ба шиносномаи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ ба пуррагӣ мувофиқат менамояд ва дар низоми меъёрҳои эътирофгашта мавриди омӯзиш ва натиҷагирӣ қарор гирифтааст.

Муаллиф дар раванди таҳқиқот, пеш аз ҳама, ба таҳлили масъалаҳои назарияи сиёсӣ ва тарҳи муносибати методологӣ таваҷҷуҳи хоса зоҳир намуда, проблемаро ҳамчун ба мавриди таҳқиқ қарор додааст. Дар раванди омӯзиши масъалаи таҳқиқотӣ муаллиф аз усулҳои мушаххаси илмӣ - таҳлили системавӣ, муқоисавӣ, рафторӣ, институтсионалӣ, таърихӣ, навбандӣ, махсусан муносибати системавӣ ва ғайра, ки ба таври маъмул дар илмҳои сиёсӣ мавриди омӯзишанд, истифода шудаанд.

Ҳангоми таҳқиқот ба низоми донишҳои муосири муқоисавӣ рӯ оварда, ҳолати муносибатҳои этникӣ-миллӣ ва таркиботию функционалии ҷомеаи Афғонистони кунунӣ ва анъанавӣ мавриди таҳлил ва хулосагирӣ қарор додааст. Дар таҳқиқоти диссертатсионӣ усулҳои нави таҳлили сиёсӣ, гоҷаҳо ва назария, муносибати синергетикӣ нисбати таълимот ва концепсияҳои гуногун истифода шудааст. Инчунин, дар баробари таъсиррасонии дохиликишварӣ, ба низоми таъсиррасониҳои иқтисодӣ ва идеологии глобалӣ ва хусусиятҳои таъсирбахшии онҳо ба равандҳои сиёсӣ дар Афғонистон мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд.

Дар ҷараёни таҳқиқот ҷанбаҳои назариявӣю сиёсии вазъияти миллию этникии Афғонистон, баҳамтаъсирбахшии умумиятҳои қавмию этникӣ, мақом ва ҷойгоҳи нерӯҳо ва хизмҳои сиёсӣ, ки кӯшиши ба даст овардани қудрати сиёсиро менамоянд, назария ва амалия ва ё эҳтимолиятҳои он дар шароити Афғонистони муосир ҳамчун усули аз муқовимати сиёсӣ баромадани кишвар ба таври васеъ баррасӣ гардидаанд. Махсусан, тавачҷуҳо бештар ба гузариш ба усули идоракунии федералӣ ва ҳамчун таркиботи иҷтимоӣ воқеият ёфтани он ташкил менамояд. Он бояд бар асоси таъмини баробарҳуқуқии ақаллият ва ақсарияти миллӣ, иҷтимоӣ, динӣ ва ғайра ташаккул ёбад ва мавриди инкишофу таҳкими оянда қарор гирад. Моҳияти ин навъи низом бар сохторе мутамаказ мегардад, ки таҳияи воқеии принципҳои ҷомеаи демократиро имконпазир мегардонад.

Мушкилиҳои этникӣ - сиёсӣ ва динии Афғонистон, ноқомии сиёсати ваҳдати миллӣ ва мураккаб гардидани муносибатҳои миллӣ дар кишвар, таҷдиди муқовимати низомӣ – сиёсӣ ва мақоми гурӯҳҳои этникии ғайрипаштун дар марҳалаи кунунӣ, пайдо намудани роҳҳои танзими масъалаи миллӣ мушкилотҳои асосии Давлати Афғонистон ба шумор мераванд. Дар шароити Афғонистони пароканда омӯзиш ва таҳқиқи таъсири омилҳои миллию этникӣ масъалаи муҳим арзёбӣ гардида.

муҳаққикон ва донишмандони сатҳҳои гуногунро водор менамояд, ки масъала ба таври ҳамешагӣ ва васеъ таҳқиқ намоянд. Раванди таҳқиқи масъалаи миллӣ дар шароити Афғонистон хосияти рӯзмарагиро касб намудааст. Зеро аз ҳар ҷиҳат боназардошти умумияти қавмии халқҳои минтақа барои давлатҳои ҳамсоя метавонад таъсири муайяне расонад. Аз ин ҷост, ки асосноккунии муҳимияти мавзӯ дар автореферати кори диссертационӣ ҷойгоҳи хосаро пайдо намудааст.

Муаллиф таъкид менамояд, ки мушкилоти қавмӣ яке аз масъалаҳои марказии Афғонистон ба шумор меравад. Суннатҳои деринаи ҷомеаи анъанавӣ Афғонистонро дар раёфи ҷомеаҳои қабилавӣ, ақибмондагии зеҳнӣ ва маҳдуд шудани ҳавзаи муносибатҳои иҷтимоӣ қарор медиҳад. Мувофиқ наомадани андешаҳои миллию этникӣ фаъолияти ҷомеаи қабилавиро дар доираи анъанаҳои динӣ ва мазҳабӣ маҳдуд мекунад.

Соҳтори нотамоми иҷтимоӣ – қавмӣ дар Афғонистон ба шаклгирии низоми идоракунии давлатӣ таъсир мерасонад. Низоми идоракунии мутаносиб бояд мушкилоти қавмиро танзим намуда, пайвандҳои фарҳангӣ, этникӣ, қавмӣ ва ғайраро мустаҳкам намояд ва дар ташаккули низом ва суботи сиёсии Афғонистон ёрӣ расонад.

Нуқтаҳои илмие ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, ки онҳо ба сифати нағзони илмӣ маҳсуб меёбанд ва саҳми шахсии муаллифро дар омӯзиш ва нишон додани роҳу воситаҳои ҳалли қазияи Афғонистон нишон медиҳанд.

Дар баробари муваффақиятҳо кори диссертационӣ аз норасогихо ҳолӣ нест, ки онҳоро метавон чунин арзёбӣ намуд:

1. Диссертант ҳалли бӯхрони Афғонистонро масъалаи федераликунонии кишвар низ пайваст менамояд. Аммо ба проблемаи мазкур вобаста ба шароити Афғонистон чандон тавачҷуҳи амик зоҳир накардааст. Дар он маънӣ, ки федерализм ҳамчун назария ва амалия дар шароити кишварҳои шарқӣ чандон рӯзмарра нест. Он дорои зиддиятҳои

гуногун аст. Хуб мешуд, ки дар бораи эhtiолиятҳои манфии он низ ибрази назар менамуд.

2. Муаллифро зарур аст, ки дар бораи ҳокимияти паштунҳо ва мақоми онҳо дар ҷомеаи Афғонистон бештар таҳлилҳо ва хулосагирӣҳо пешниҳод мегардид. Оё чунин муносибат ба рушди муътадили кишвар ҳалалҳо ворид намесозад?

Ҳамин тавр, кори диссертатсионии Исматуллои Сунъатулло дар мавзӯи «Таъсири омилҳои миллию этники ба равандроҳои сиёсии Шарқи анъанавӣ (таҷрибаи Афғонистон)» кори илмии анҷомёфта буда, ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ буда, муаллифи он сазори мушарраф шудан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандроҳо ва технологияҳои сиёсӣ мебошад.

Муқарризи:

Номзади илмҳои фалсафа, дотсенти кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии ДБЗХТ ба номи С. Улуғзода

Мачидов Д. Ҳ.

Имзои Д.Ҳ. Мачидовро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси ДБЗХТ ба номи С. Улуғзода

Ҷусупова Б.Ғ.

Суроға: 734025 Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, кучаи Муҳаммадиев, 17/6,
ДБЗХТ ба номи С. Улуғзода (тел: 2325000, 2325009)